tekst D'66-bijeenkomst Nieuwegein. 22 mei 1981 Ineke Lambers-Hacquebard

Dames en Heren,

Dingen centraal of mensen meester laten zijn over hun omstandigheden: technocratie of democratie - dat is de tweesprong waarop we staan.

Zien we kans onze leefomstandigheden de moeite waard te maken, gezondheid en milieu te respecteren, natuur te sparen, verstandig om te gaan met energie? Of ondergaan we onze technische verworvenheden als een dictaat,dat dwingt door te gaan op een weg die leidt naar het schrikbeeld van onze physieke omgeving als vuilnisbelt van onze vastgelopen welvaart, naar de slavernij van een onstilbare energiebehoefte? Is een route van verwording en uitputting de enige weg?

Is dat het pad door de jaren tachtig?

We hebben ons al wel een eind dat pad op laten sturen.

Zomaar wat voorbeelden;

In sommige delen van de Rjjn heeft 20 % van de vis afwijkingen aan de vinnen, vaak is ook het skelet aangedaan en doen zich kankergezwellen voor (onderzoek Rijksinstituut voor de Drinkwatervoorziening). Een wijziging van de begroting van Binnenlandse Zaken moet de middelen verschaffen voor de koeten die het opruimen van de Lekker- kerkse bodemverontreiniging met zich mee heeft gebracht. Voor het opruimen van de legio andere gebleken gevallen van bodemvergiftiging is nog geen financiële regeling getroffen. In sommige gevallen lijkt het technisch nauwelijks mogelijk de verontreiniging ongedaan te maken.

. Consumptie van aal en paling uit de grote rivieren wordt ontraden wegens te hoge gehalten gechloreerde koolwaterstoffen en PCB's (persbericht Ministerie van Landbouw, half april)

. Inwoners van Lelystad moesten zich onder doktersbehandeling stellen na inademing van een landbouwbestrijdingsmiddel dat verkeerd verwaaid was uit besproeivliegtuigen.(berichten half april)

. Nieuwe berekeningen over het effect van de bom op Hiroshima leiden tot de conclusie dat radioactieve straling in kleinere doses kanker kan veroorzaken dan tot nog toe werd aangenomen; volgens een physicus van het amerikaanse ministerie van defensie zouden de veiligheidsnormen in de nucleaire industrie mogelijk tot een

tiende van de huidige waarden moeten worden gereduceerd.

(nieuw nummer Science)

De Japanse regering heeft de sluiting gelast van de kerncentrale in Tsugura, vanwaaruit sinds het begin van dit jaar meerdere malen radioactief afvalwater in zee is terechtgekomen (bericht deze week).

Naar aanleiding van het sterven van vee wordt een onderzoek ingesteld naar de aanwezigheid van nitraat en nitriet in het grondwater bij Montfort; op verschillende plaatsen op de Veluwe en in de Achterhoek is het grondwater ongeschikt voor consumptie door een te hoog nitraatgehalte, gevolg van jarenlange hoge mestgiften en overbemesting (bericht begin mei).

Dit zijn geen angstdromen van een milieufreak, maar berichten van de afgelopen weken; voorbeelden uit een voortdurende reeks, vaak niet eens meer als onthutsend op de voorpagina maar gelaten geplaatst op pagina zoveel. Alsof het de voorboden zijn van een onontkoombare toekomst.

Die toekomst maken we zelf. Maar systemen en technieken zijn zo ongrijpbaar geworden, dat we het dictaat van de dingen over ons laten komen als een natuurwet, in plaats van de wetten die de natuur zelf stelt te respecteren. en daarmee verspelen we ons zelfrespect.

Milieubeheer en natuur- en landschapsbescherming zijn ingeburgerde woorden geworden. Woorden: er wordt lippendienst aan bewezen, niemand verklaart zich "tegen het milieu". Daar schiet het milieu weinig mee op wanneer die woorden niet staan voor een consequente keus die in daden wordt vertaald. Nu het economisch minder goed gaat slaat het uur der waarheid; menen we het echt met het milieu of was het een hobby voor tijden van welvaart, een afsnijrandje van economische groei?

Energiebesparing staat als doel in alle programma's. Dat is nog niet hetzelfde als ook werkelijk met alle middelen onze hele gezamenlijke handel en wandel afstemmen op een energieverbruik waarin we ook op langer zicht zonder schade en schande kunnen voorzien. Nu de beschikbaarheid, de verkrijgbaarheid van fossiele brandstoffen zozeer, in steeds hogere kosten voelbaar, in het geding is, staan we voor de keus; pakken we echt ons energieverbruik aan, werken we echt aan duurzame alternatieven - of laten we ons ringeloren door een zelfgeschapen noodzaak tot energie in elke vorm, tot welke prijs

in geld zowel als in risico's en milieu-aantasting?

Steeds vaker wordt een voorstelling van zaken gegeven, alsof er in deze zin niets meer te kiezen valt, alsof het perspectief van een leefbare toekomst al teloor is gegaan. Want dat is de elgenlijke boodschap wanneer men mensen zogenaamde keuzen voorhoudt als "milieu of werkgelegenheid", "kernenergie of schipbreuk van onze economie".
Dat is geen keus vrije en mondige mensen waardig. Dat ie een keus tussen hel en verdoemenis, een keus tussen vergiftigd worden of verhongeren. Dat voert tot noodlottige' redeneringen als:"We moeten gif blijven produceren en gebruiken om het geld te verdienen om het opruimen van de bodemverglftiging mee te betalen", of"We moeten ener- gie-intensieve industrie draaiende houden met kernenergie, met kolen zonder al te dure milleuvoorzleningen, om voldoende economische groei te bereiken om onze energie te kunnen betalen".
Dat zijn de drogredenen van het dingdenken.
Wie zich op die drogredenen beroept houdt het doemdenken In stand. D'66 wil dat doemdenken doorbreken, niet door de problemen te negeren, maar door ten principale te kiezen voor oplossingen die niet blijven steken in wanhopige symptoombestrijding, maar die uitzicht bieden op
een leefbare toekomst.
We hébben die keus. Nog wel! Laat u niet aanpraten dat het nu even
niet anders kan laat uw leven en dat van anderen, nu en straks,
niet door het doemdenken dicteren
Aan u, aan mij, aan ons mensen de keus - maar we moeten 'm wel nu maken. Dat is een kwestie van gezamenlijk eigenbelang maar ook van verantwoordelijkheid en solidariteit; het is evenzeer een economische
noodzaak;
De term "potverteren" is in zwang in verkiezingstijd, in zwang in termen van geld. Maar het ware potverteren wordt daarmee niet aan de kaalt gesteld.
De draagkracht van onze fysieke omgeving, het' gebruik dat we er van kunnen maken, de materialen die we er aan kunnen onttrekken, het is alles bijeen in feite een niet vervangbaar kapitaal. Wanneer we niet alleen de rente van dat kapitaal benutten maar

het kapitaal zelf aantasten - door onomkeerbare vervuiling, door natuurvernietiging, door uitputting van grondstoffen - dan zijn we pas echt aan het potverteren. Een potverteren ten koste van ontwikkelingslanden, ten koste van toekomstige generaties, ten koste van ons zelf. De beschikbaar-

held van energie wordt bovendien bepaald door een samenstel van factoren die het begrip “beschikbaarheid" een heel wat nijpender betekenis geven dan uiteindelijke fysieke eindigheid.
Solidariteit en verantwoordelijkheid horen bij een keus voor mensen in plaats van dingen; potverteren is afwentelen dat zich daarmee niet verdraagt. Alleen daarom al moeten we het anders gaan doen.
Maar niet voor niets sprak ik ook van een economische noodzaak.
Het tijdig afstemmen van onze economische activiteiten op de eisen van een verantwoord milieubeheer en een lager, financieel en maatschappelijk vervulbaar energieverbruik is evenzeer een noodzakelijke voorwaarde voor het opbouwen en handhaven van een concurrentiepositie en; bedrijvigheidsstructuur die ook op langere termijn werkgelegenheid in een zinvol bestaan kunnen bieden. Hu al worden we geconfronteerd met miljoenen-, miljarden-kostende bodemvervuiling. Een economie die dit soort onbetaalde rekeningen laat oplopen, loopt in zijn voegen vast. Als we wachten tot een wal van vervuiling, natuur verlies, energietekort, het economisch schip keert, dan kon de botsing het schip wel eens doen zinken,
We zitten niet op een noodlotsgedoemde Titanic. Niet het schip stuurt ons, maar wij sturen het schip. We hoeven niet blind te varen op de radar van het doemdenken en ons neer té leggen bij ongewijzigd beleid; we moeten zelf het roer in handen zien te nemen en bijsturen naar een koers die wel toekomst biedt. Die andere koers naar een hoopvoller beeild, dat is voor D'66 de werkelijke inzet van de machts- vraag van de komende verkiezingen. Een inzet die uitgaat boven zwarte-pieten naar nieuw-rechts, katten op links, of marchanderen met het midden.
Soms beginnen mensen zelf al tegen de verdrukking in; in mijn eigen kleine Opende zijn

binnen eèn vierkante kilometer zonnecollectoren, een windmolen en een warmtepompinstallatie te vinden; niet dankzij, maar ondanks het overheidsbeleid, door het doorzetten van de mensen zelf. Een klein voorbeeld van de vele hoopgevende signalen die ook in de maatschappij te vinden zijn. Signalen die door het beleid moeten worden opgevangen en versterkt, moeten worden uitgewerkt in tastbare plannen, D'66 heeft plannen: plannen voor sen ander milieubeleid, een ander energiebeleid, een toekomstbeleid. Grote plannen en kleine plannen; uitvoerbare plannen, als genoeg mensen ons willen steunen bij het
verleggen van de koers.
Een paar van die plannen', van die ideeën, wil ik u laten horen. We hebben er veel meer onze voorstellen in de afgelopen periode, ons beleidsprogramma, ons verkiezingsprogramma getuigen daarvan, terwijl ook daarmee de creativiteit van D'66 nog allerminst ia uitgeput.
Ik moet hier volstaan met maar een kleine greep uit onze voorstellen, kort aangeduld. Dat illustreert hoop ik wel, dat u echt iets te kiezen hebt; dat een andere koers geen utopie is, maar reëel beleid dat werkelijkheid kan worden. :
Wat gaan we doen, als we de kans krijgen.
We gaan eindelijk de vele voordelen van energiebesparing werkelijk tot gelding brengen:
verlaging van produktiekosten
X verbetering van de betalingsbalans
X versterking van concurrentiepositie
X minder stijging van de kosten van levensonderhoud
X minder verontreiniging '
X meer eigen gas voor later (tegen toekomstige hogere waarde)
X blijvende vermindering van importafhankelijkheid
Zoveel voordelen in een klap dat het onverantwoord is om niet alle denkbare mogelijkheden van energiebesparing te benutten, door wetgeving, subsidies, programma's, veel meer dan tot nu toe. Een paar concrete voorbeelden noem ik straks.
We zetten alle milieutaken - liefst met Inbegrip Van natuurbehoud en landschapsbescherming - bij de milieuminister; en dat niet alleen, hij of zij mag ook

de andere beleidsbepalers op de vingers tikken als die met hun beleid het milieuboekje te bulten dreigen te gaan. Kort gezegd: we maken het milieubeleid grenzenstellend en kwaliteits bewakend. Dat vergt een andere opzet van taakverdeling, bevoegdhedenverdeling en wetgeving, waarvoor we uitgebreide Ideeën hebben. Een paar concretere voorbeelden:

. We gaan niet kop over bol nieuwe kolencentrales bijbouwen, maar we zetten - ten gunste van energiebesparing (20-30 % van werkgelegenheid in de ketelbouw spoedprogramma's op voor ultgebreide, versnelde introduktie van Industriële warmte/kracht-koppeling.

. We schrijven energiebalansen voor bedrijven voor, waarbij de tariefstelling wordt afgestemd op reëel haalbare - en met behulp van subsidies trapsgewijs te vergroten - energie-efficiency van het
produktieproces.

. We schrijven een energielabel en een maximum energieverbruik voor; apparaten voor.

. We Isoleren de mogelijkheden van windenergie niet in een grootschalig, ingrijpend plan als het WESP-project (het voormalig plan Lievense), maar beginnen vast juist de gespreide mogelijkheden, vooral van kleine windmolens te benutten en de bestuurlijke belemmeringen daarvoor weg te nemen; en we gaan bijv. werken aan een speciaal windmolen-project voor de tuinbouw in het Westland.

. Voor dat zelfde Westland zetten we ook een programma op van bio- gaswinning uit tuinbouwafval.

. We proberen nederlandse produktie van windmolens, zonnecollectoren, warmtepompen, total energie-stallaties, etc, van de grond te krijgen in concrete joint-ventures van overheid en (kleine) bedrijven, bv. voorkeur in economisch zwakke regio’s; de markt voor deze produkten schept de overheid zelf mee door eigen voorschriften (bijv. koppeling warmtepompen aan melktanks)

. We geven financiële prioriteit aan het openbaar vervoer en we verhogen detarieven niet extra.

We... ik heb nu alleen nog maar wat energiepunten genoemd en het nog niet eene gehad over zonnecollectoren in de nieuwbouw, isola- tienormen, seizoenopslag, aardwarmte, hoge rendement cv-ketels, innovatie in het goederenvervoer; over... Ik

moet me beheersen om nog een enkel milieupunt te kunnen noemen; zoals

, instelling van een noodfonds bodemsanering en herziening van het wetsontwerp bodembescherming, nu een wormvormig aanhangsel van andere belangen, tot een echte beschermingswet;

, een actieprogramma "schoon in eigen huis", waarin het hele rellen en zeilen van de overheid zelf stelselmatig wordt doorgelicht op milieuvriendelijkheid en daaraan wordt aangepast;

, bundeling van alle uiteenlopende , bureaucratiserende regelingen in een milieuvergunning, met milieu-effectrapportage over alle effecten gezamenlijk, een inspraak- en beroepsprocedure en een geïntegreerde eindbeslissing; samenbrengen van nu voorgesohreven uiteenlopende planning als hoofdstukken In een landelijk, respectievelijk provinciaal/gemeentelijk milieuplan , geen Inpoldering van maar een beheersplan voor een open Markermeer ;

. een Waddenwet die het hele gebied consequent beschermt tegen ingrepen en onevenredige verstoringen;

. een uitgewerkt programma voor een "milleuproduktiesector" als onderdeel van een vernieuwend sectorstructuurbeleid Een., ik beheers me opnieuw en verwijs naar ons programma voor meer Ideeën over milieubeleid.

Het ging er ook maar om, u een paar voorbeelden te geven voorbeelden dat een ander beleid niet alleen nodig, maar ook mogelijk is. Mogelijkheden zijn er genoeg; maar ze staan of vallen met de bereidheid tot kiezen; kiezen voor dat perspectief van een andere, leefbare toekomst.

Democraten '66 hebben die keuze gemaakt. Ik heb u uitgelegd hoe en waarom we kiezen voor een ander milieubeleid, een ander energiebeleid.

Daarmee hebben we niet als bij toverslag in een klap alle vuil weg, alle natuur ongerept, alle zon en wind gevangen. Maar we weten wel waar we heen willen, waar we aan werken. Met dat werk willen we zo snel en zo krachtig mogelijk beginnen; een begin op weg naar nieuw perspectief.

U kunt mee-helpen dat begin te maken; aanstaande dinsdag al!